

Τ.Ε.Ι ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΙΔΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

Καρασαρίδης Χρυσόστομος Α.Μ.:3864

Επιβλέπων Καθηγητής: Σταυράκη Εμμανουέλλα

Ηράκλειο, Ιανουάριος 2013

Copyright © Καρασαρίδης Χρυσόστομος, 2013

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΤΕΙ Κρήτης δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ πάρα πολύ την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κα Σταυράκη Εμμανουέλλα για την πολύτιμη βοήθεια της και την στήριξη της στην προσπάθεια μου για την ολοκλήρωση της πτυχιακής μου εργασίας. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου και τους φίλους μου για την συμπαράσταση τους και την βοήθεια τους. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω το Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα και όλους τους καθηγητές για την καθοδήγηση τους όλα αυτά τα χρόνια.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία αναφέρεται στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο της Ελλάδας. Αρχικά εξηγεί τον ορισμό του ΑΕΔ, σύμφωνα με τον οποίο, το ΑΕΔ είναι ένα ειδικό δικαστήριο και έχει αποκλειστική αρμοδιότητα να κρίνει, μεταξύ άλλων, το κύρος των βουλευτικών εκλογών, την έκπτωση βουλευτή από το αξίωμα του ή να αίρει συγκρούσεις μεταξύ των τριών ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας. Επίσης, το ΑΕΔ δεν πρέπει να συγχέεται με το ειδικό δικαστήριο του άρθρου 86 του Συντάγματος που δικάζει τα ποινικά αδικήματα που τέλεσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους όσοι διατελούν ή διετέλεσαν μέλη της Κυβέρνησης ή Υφυπουργοί. Οι αποφάσεις του ΑΕΔ είναι αμετάκλητες, δηλαδή δεν μπορούν να προσβληθούν με κανένα ένδικο μέσο. Στη συνέχεια αναλύει το άρθρο 100 του Συντάγματος, αλλά και τα άρθρα του Συντάγματος που αναφέρει η συγκεκριμένη διάταξη. Ακόμη περιγράφει την συγκρότηση του ΑΕΔ, το οποίο απαρτίζεται από τους προέδρους των τριών ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας, τέσσερις Συμβούλους Επικρατείας και τέσσερις Αρεοπαγίτες ενώ για δύο από τις έξι περιπτώσεις, στη σύνθεση του μετέχουν και δύο τακτικοί καθηγητές νομικών μαθημάτων των νομικών σχολών των πανεπιστημίων της χώρας. Επιπλέον, αναλύονται οι αρμοδιότητες του ΑΕΔ, που επιγραμματικά είναι ο έλεγχος του κύρους βουλευτικών εκλογών, ο έλεγχος του κύρους και των αποτελεσμάτων δημοψηφίσματος, η κρίση για τα ασυμβίβαστα ή την έκπτωση βουλευτή, η άρση των συγκρούσεων αρμοδιότητας, η άρση της αμφισβήτησης ουσιαστικής αντισυνταγματικότητας ή έννοιας διατάξεων τυπικού νόμου μετά από αποφάσεις των τριών ανωτάτων δικαστηρίων και τέλος, η άρση της αμφισβήτησης για τον χαρακτηρισμό κανόνων διεθνούς δικαίου ως γενικά παραδεγμένων. Ακόμη περιλαμβάνει τις 15 τελευταίες χρονικά δημοσιευθείσες αποφάσεις του ΑΕΔ, με σύντομη περίληψη των διαφορών τις οποίες αυτές αφορούσαν.

SUMMARY

The present research is related to the Greek Highest Special Court. In the beginning, it explains the definition of the H.S.C, according to which, the H.S.C is a special court with exclusive jurisdiction to decide over, among others, the validity of national elections, the forfeiture of office by a Member of Parliament or the settlement of conflicts between the three highest courts in Greece. Moreover, the H.S.C should not be confused with the special court of article 86 of the Constitution which is competent

to judge the criminal offences committed during the discharge of their duties by serving or former members of the Cabinet or Undersecretaries. The judgments of the H.S.C are irrevocable and they cannot be reversed in any case. It then analyses article 100 of the Constitution and other articles of the Constitution, to which the specific article refers. It also specifies that the H.S.C is composed of the presidents of the three highest courts in Greece, four councilors of the Supreme Administrative Court, four members of the Supreme Civil and Criminal Court, while in two of the six categories, the composition of the Court is expanded to include also two law professors of the university law schools in Greece. Furthermore, it analyses the jurisdiction of the H.S.C, which in summary is, the verification of the validity of national elections, of the validity and returns of a referendum, the decision for the incompatibility or the forfeiture of office by a Member of Parliament, the settlement of any conflict between the courts and the administrative authorities, the settlement of controversies on whether the content of a statute enacted by Parliament is contrary to the Constitution or on the interpretation of provisions of such statute when conflicting judgments have been pronounced by the highest courts and lastly, the settlement of controversies related to the designation of rules of international law as generally acknowledged. In addition, it includes the last fifteen judgments of the H.S.C, with a brief abstract about the case they concerned.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
SUMMARY	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
1. Σύνθεση του ΑΕΔ.....	9
2. Αρμοδιότητα του ΑΕΔ	11
2.1 Έλεγχος του κύρους των βουλευτικών εκλογών.....	12
2.2 Έλεγχος του κύρους και των αποτελεσμάτων δημοψηφίσματος	14
2.3 Κρίση για τα ασυμβίβαστα ή την έκπτωση βουλευτή.....	15
2.4 Άρση των συγκρούσεων δικαιοδοσίας μεταξύ των δικαστηρίων και των διοικητικών αρχών ή μεταξύ των δικαστηρίων.....	17
2.5 Άρση της αμφισβήτησης για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα ή την έννοια διατάξεων τυπικού νόμου.....	20
2.6 Άρση της αμφισβήτησης για το χαρακτηρισμό κανόνων διεθνούς δικαίου ως γενικά παραδεγμένων	22
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	23
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΕΔ	24
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	29

Εισαγωγή.

Το ισχύον σήμερα ελληνικό Σύνταγμα, όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 27^{ης} Μαΐου 2008 της Η' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, αφιερώνει το δεύτερο κεφάλαιο του τμήματος Ε' (άρθρα 93-100Α) στα δικαστήρια που λειτουργούν στην Ελλάδα. Ο τίτλος του συγκεκριμένου κεφαλαίου είναι διαφωτιστικός, «Οργάνωση και δικαιοδοσία των δικαστηρίων». Στα άρθρα αυτά θεσπίζονται οι γενικοί κανόνες που αφορούν την οργάνωση, τη δικαιοδοσία, τις αρμοδιότητες αλλά και τη διάκριση των δικαστηρίων στη χώρα (διοικητικά, πολιτικά και ποινικά δικαστήρια). Οι λεπτομερείς ρυθμίσεις βέβαια περιλαμβάνονται σε ειδικούς νόμους, που ψηφίζει η Βουλή των Ελλήνων και όχι στο ίδιο το κείμενο του Συντάγματος. Εκτός από τα τακτικά αυτά δικαστήρια ωστόσο, το Σύνταγμα προβλέπει και ορισμένα ειδικά δικαστήρια. Ένα από αυτά είναι το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο (στο εξής: ΑΕΔ), το οποίο προβλέπεται ρητά στο άρθρο 100 του Συντάγματος. Σε καμία περίπτωση το ΑΕΔ δεν πρέπει να συγχέεται με ένα άλλο δικαστήριο με παρόμοιο όνομα, που προβλέπει το Σύνταγμα, το Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 86 του Συντάγματος. Το τελευταίο είναι αποκλειστικά αρμόδιο να εκδικάζει, σε πρώτο και τελευταίο βαθμό, υποθέσεις κατά όσων διατελούν ή διετέλεσαν μέλη της Κυβέρνησης ή Υφυπουργοί για ποινικά αδικήματα που τέλεσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Το Ειδικό Δικαστήριο συγκροτείται για κάθε υπόθεση από έξι (6) μέλη του Συμβουλίου της Επικρατείας και επτά (7) μέλη του Αρείου Πάγου. Αντιθέτως, το ΑΕΔ έχει εντελώς διαφορετικές αρμοδιότητες, τις οποίες ορίζει το Σύνταγμα αλλά και διαφορετική σύνθεση.

Το ΑΕΔ χαρακτηρίζεται ως νέο σχετικά δικαιοδοτικό όργανο, αφού η ίδρυση του αποφασίστηκε για πρώτη φορά, μόλις με το Σύνταγμα του 1975, δηλαδή μετά το τέλος της επταετούς δικτατορίας στην Ελλάδα. Οι αρμοδιότητες που σήμερα ρητά διαθέτει το ΑΕΔ (κατά το άρθρο 100 του Συντάγματος), σύμφωνα με το προηγούμενο καθεστώς, δηλαδή το Σύνταγμα του 1952, ανήκαν σε άλλα δικαστήρια. Πιο συγκεκριμένα, η εκδίκαση των ενστάσεων κατά του κύρους των βουλευτικών εκλογών, ανήκε σε ένα άλλο ειδικό δικαστήριο, το λεγόμενο Εκλογοδικείο, η κρίση για την έκπτωση κάποιου βουλευτή ανήκε στη ίδια τη Βουλή ενώ δεν υπήρχε καμία απολύτως ρύθμιση για τα δημοψηφίσματα, γιατί το Σύνταγμα του 1952 δεν αναφερόταν καθόλου στο θεσμό. Επιπλέον, λειτουργούσε διαφορετικό ειδικό δικαστήριο, αρμόδιο για την άρση των συγκρούσεων μεταξύ δικαστηρίων και διοίκησης ή μεταξύ δικαστηρίων, το λεγόμενο Δικαστήριο Συγκρούσεως Καθηκόντων. Τέλος, δεν υπήρχε καμία σχετική πρόβλεψη ούτε για την περίπτωση

της αντισυνταγματικότητας των νόμων ούτε για τον χαρακτηρισμό κανόνων του διεθνούς δικαίου.¹

Το ΑΕΔ ιδρύθηκε λοιπόν, το 1975 και σύμφωνα με το άρθρο 100 του ισχύοντος Συντάγματος διαθέτει αρμοδιότητες σχετικές με συνταγματικού χαρακτήρα διαφορές. Δημιουργείται επομένως, το ζήτημα εάν πρόκειται για το συνταγματικό δικαστήριο της χώρας ή όχι. Ορισμένοι το συγκρίνουν μάλιστα με τα συνταγματικά δικαστήρια χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για παράδειγμα της Γερμανίας (πρόκειται για το Bundesverfassungsgericht, το οποίο έχει την έδρα του στην πόλη της Καρλσρούης και όχι στη γερμανική πρωτεύουσα, το Βερολίνο) και της Ιταλίας (πρόκειται για το Corte costituzionale della Repubblica Italiana). Υποστηρίζεται η άποψη ότι ο μοναδικός λόγος, εξαιτίας του οποίου δεν δόθηκε ο συγκεκριμένος τίτλος, συνταγματικό δικαστήριο δηλαδή, στο ΑΕΔ είναι ότι τέτοιο δικαστήριο προβλεπόταν στα συνταγματικά κείμενα που εγκρίθηκαν κατά τη διάρκεια της δικτατορίας στη χώρα (το 1968 και μερικά χρόνια αργότερα, το 1973). Σύμφωνα πάντως με την άποψη που επικρατεί, το ΑΕΔ δεν μπορεί να θεωρηθεί συνταγματικό δικαστήριο, με την έννοια που έχει ο όρος στην Γερμανία ή την Ιταλία, διότι η δικαιοδοσία του είναι πολύ περιορισμένη σε σχέση με τα συνταγματικά δικαστήρια των χωρών αυτών και επιπλέον γιατί τα μέλη του, τα οποία είναι μέλη και των τριών ανώτατων δικαστηρίων της χώρας ή καθηγητές πανεπιστημίου, ασχολούνται μόνο για περιορισμένο χρονικό διάστημα με τις εργασίες του ΑΕΔ.²

¹ Τσάτσος Δ., 1993, *Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Β' Οργάνωση και Λειτουργία της Πολιτείας*, Έκδοση Β', Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα (Αθήνα – Κομοτηνή), σελ. 526.

² Τσάτσος Δ., 1993, *Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Β' Οργάνωση και Λειτουργία της Πολιτείας*, Έκδοση Β', Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα (Αθήνα – Κομοτηνή), σελ. 527.

1. Σύνθεση του ΑΕΔ.

Το άρθρο 100 παρ. 2 του Συντάγματος καθορίζει το ζήτημα της σύνθεσης που έχει το ΑΕΔ. Πιο αναλυτικά, ορίζει τον αριθμό των μελών της σύνθεσης του ΑΕΔ καθώς και τον τρόπο εκλογής αυτών των μελών. Σύμφωνα με τη διάταξη του Συντάγματος, το ΑΕΔ συγκροτείται από τους τρεις Προέδρους των τριών ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας (Συμβουλίου της Επικρατείας, Αρείου Πάγου και Ελεγκτικού Συνεδρίου), τέσσερις συμβούλους της Επικρατείας και τέσσερις αρεοπαγίτες. Επιπλέον, μόνο για δύο από τις έξι διαφορετικές αρμοδιότητες του, στη σύνθεση του μετέχουν επιπλέον και δύο τακτικοί καθηγητές νομικών μαθημάτων των νομικών σχολών των πανεπιστημίων της χώρας. Οι τέσσερις σύμβουλοι της Επικρατείας, οι τέσσερις αρεοπαγίτες και οι δύο τακτικοί καθηγητές νομικών μαθημάτων των νομικών σχολών των πανεπιστημίων της χώρας (που μετέχουν στη σύνθεση του ΑΕΔ στις περιπτώσεις δ' και ε' της πρώτης παραγράφου του άρθρου 100) εκλέγονται με κλήρωση και η θητεία τους διαρκεί για χρονικό διάστημα δύο ετών. Προφανώς, οι Πρόεδροι των τριών ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας εκλέγονται χωρίς κλήρωση, λόγω της θέσης τους. Ορίζεται επίσης ότι ως Πρόεδρος του ΑΕΔ ορίζεται ο αρχαιότερος μεταξύ των Προέδρων του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Αρείου Πάγου. Επομένως, ακόμη και εάν ο Πρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου είναι αρχαιότερος των Προέδρων των τριών ανωτάτων δικαστηρίων, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να ορισθεί ως Πρόεδρος του ΑΕΔ.

Η τωρινή σύνθεση του ΑΕΔ έχει ως εξής: σήμερα, Πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας είναι ο Κωνσταντίνος Μενουδάκος (μετά την παραίτηση του προηγούμενου Προέδρου, Παναγιώτη Πικραμμένου, ο οποίος ανέλαβε τη θέση του υπηρεσιακού πρωθυπουργού μετά τις εκλογές του Μαΐου του 2012 μέχρι την ανάδειξη της σημερινής κυβέρνησης, ένα μήνα μετά, με τις εκλογές του Ιουνίου 2012), Πρόεδρος του Αρείου Πάγου είναι η Ρένα Ασημακοπούλου (η πρώτη γυναίκα που καταλαμβάνει τη θέση του Προέδρου του Αρείου Πάγου) και τέλος, Πρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου είναι ο Ιωάννης Καραβοκύρης. Οι τρεις δικαστές μετέχουν στη σύνθεση του ΑΕΔ, ως Πρόεδροι των τριών ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας. Πρόεδρος του ΑΕΔ είναι η Πρόεδρος του Αρείου Πάγου, Ρένα Ασημακοπούλου, ως αρχαιότερη Πρόεδρος.

Τα υπόλοιπα μέλη της σύνθεσης του ΑΕΔ, όπως κληρώθηκαν για την τρέχουσα διετία (2012–2013) είναι οι εξής: Αριστόβουλος-Γεώργιος Βώρος, Παναγιώτης-Κίμων Ευστρατίου, Γεώργιος Τσιμέκας, Παναγιώτα Καρλή, οι οποίοι είναι σύμβουλοι της

Επικρατείας, Αντώνιος Αθηναίος, Δημήτριος Μαζαράκης, Ευφημία Λαμπροπούλου, Ειρήνη Κιουρκτσόγλου-Πετρουλάκη, οι οποίοι υπηρετούν ως αρεοπαγίτες και τέλος, στις θέσεις των τακτικών καθηγητών νομικών μαθημάτων των νομικών σχολών των πανεπιστημίων της Χώρας κληρώθηκαν ο Νικόλαος Παρασκευόπουλος, Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και ο Θεόδωρος Φορτσάκης, Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (η παραπάνω σύνθεση του ΑΕΔ αναφέρεται, όπως προκύπτει από το κείμενο της υπ' αριθ. 2/2013 απόφασης του ΑΕΔ, η οποία δημοσιεύθηκε στο Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως – Τεύχος του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου (Κατ' άρθρον 100 του Συντάγματος), ΦΕΚ 1/01.03.2013, σελ. 8).

2. Αρμοδιότητα του ΑΕΔ.

Οι αρμοδιότητες του ΑΕΔ ορίζονται περιοριστικά στο άρθρο 100 του Συντάγματος. Δεν μπορούν δηλαδή να διαφοροποιηθούν, να αυξηθούν ή να μειωθούν με κάποιο απλό νόμο της Βουλής των Ελλήνων αλλά μόνο με αναθεώρηση του Συντάγματος. Το άρθρο αυτό αναφέρει έξι (6) διαφορετικές περιπτώσεις που υπάγονται στην αρμοδιότητα του ΑΕΔ.

Πρόκειται για τις παρακάτω: α) Η εκδίκαση ενστάσεων κατά το άρθρο 58. β) Ο έλεγχος του κύρους και των αποτελεσμάτων δημοψηφίσματος που ενεργείται κατά το άρθρο 44 παράγραφος 2. γ) Η κρίση για τα ασυμβίβαστα ή την έκπτωση βουλευτή, κατά τα άρθρα 55 παράγραφος 2 και 57. δ) Η άρση των συγκρούσεων μεταξύ των δικαστηρίων και των διοικητικών αρχών ή μεταξύ του Συμβουλίου της Επικρατείας και των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων αφενός και των αστικών και ποινικών δικαστηρίων αφετέρου ή, τέλος, μεταξύ του Ελεγκτικού Συνεδρίου και των λοιπών δικαστηρίων. ε) Η άρση της αμφισβήτησης για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα ή την έννοια διατάξεων τυπικού νόμου, αν εκδόθηκαν γι' αυτές αντίθετες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου. στ) Η άρση της αμφισβήτησης για το χαρακτηρισμό κανόνων του διεθνούς δικαίου ως γενικά παραδεγμένων κατά την παράγραφο 1 του άρθρου 28.

Οι ρυθμίσεις του Συντάγματος είναι γενικής φύσεως. Όπως ορίζει το άρθρο 100 παρ. 3, η οργάνωση και λειτουργία του δικαστηρίου, τα σχετικά με τον ορισμό, την αναπλήρωση και την επικουρία των μελών του, καθώς και τα σχετικά με τη διαδικασία σ' αυτό ορίζονται με ειδικό νόμο. Πράγματι, σύντομα μετά την υιοθέτηση του Συντάγματος το 1975, η Βουλή των Ελλήνων προχώρησε στην ψήφιση του ειδικού αυτού νόμου. Πρόκειται για τον Ν. 345/1976, ο οποίος ορίζει όλες τις απαιτούμενες λεπτομέρειες προκειμένου να λειτουργήσει το ΑΕΔ και έχει τον τίτλο «Κώδικας του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου». Στο άρθρο 6 του νόμου αυτού επαναλαμβάνονται οι έξι (6) περιπτώσεις που αναφέρει και το άρθρο 100 του Συντάγματος. Παρακάτω γίνεται ξεχωριστή αναφορά σε κάθε μία από τις περιπτώσεις αυτές.

2.1 Έλεγχος του κύρους των βουλευτικών εκλογών.

Σύμφωνα με το άρθρο 100 του Συντάγματος, το ΑΕΔ είναι αρμόδιο για την εκδίκαση ενστάσεων κατά το άρθρο 58.³ Το άρθρο 58 του Συντάγματος αναφέρεται στον έλεγχο και την εκδίκαση των βουλευτικών εκλογών. Σε περίπτωση που κάποιος πολίτης με έννομο συμφέρον, πιστεύει πως είτε έχουν πραγματοποιηθεί εκλογικές παραβάσεις κατά τη διενέργεια των βουλευτικών εκλογών είτε ένας υποψήφιος δε διαθέτει τα νόμιμα προσόντα, μπορεί να ασκήσει ένσταση κατά του κύρους των εκλογών αυτών. Το ΑΕΔ έχει επομένως την αποκλειστική αρμοδιότητα να ελέγχει το κύρος των βουλευτικών εκλογών στην Ελλάδα. Η υποβολή των σχετικών ενστάσεων πραγματοποιείται μετά την ανακοίνωση των επίσημων αποτελεσμάτων των εκλογών από την ανώτατη εφορευτική επιτροπή. Κάθε πολίτης που έχει έννομο συμφέρον μπορεί να υποβάλει ένσταση κατά των αποτελεσμάτων αυτών. Πρέπει να αναφερθεί ότι οι ενστάσεις αυτές είναι δύο ειδών. Αφορούν είτε τη διαδικασία των εκλογών (για παράδειγμα, την ορθή διεξαγωγή των εκλογών, την καταμέτρηση των ψήφων, την κατανομή των εδρών) είτε την ανακήρυξη των βουλευτών.

Όσον αφορά την ανακήρυξη των βουλευτών, το ΑΕΔ κρίνει αν συντρέχουν τα νόμιμα προσόντα ή τα κωλύματα των άρθρων 55 παρ. 1⁴ και 56 του Συντάγματος στο πρόσωπο κάποιου που έχει εκλεγεί βουλευτής. Νόμιμα προσόντα αποτελούν τα παρακάτω τρία στοιχεία: η ελληνική ιθαγένεια, η ικανότητα του εκλέγειν (η μη στέρηση των πολιτικών του δικαιωμάτων δηλαδή) και τέλος, η συμπλήρωση του 25^{ου} έτους της ηλικίας την ημέρα της εκλογής του ως βουλευτή. Αυτά τα θετικά προσόντα εκλογιμότητας, δεν χρειάζεται να συντρέχουν την ημέρα της υποβολής της υποψηφιότητας αλλά αντιθέτως, πρέπει να ισχύουν κατά την ημέρα διεξαγωγής των εκλογών και επιπλέον, να διατηρούνται σε όλη τη διάρκεια της θητείας ενός βουλευτή.⁵

³ Άρθρο 58 του Συντάγματος: «Ο έλεγχος και η εκδίκαση των βουλευτικών εκλογών, κατά του κύρους των οποίων ασκούνται ενστάσεις που αναφέρονται είτε σε εκλογικές παραβάσεις σχετικές με την ενέργεια των εκλογών είτε σε έλλειψη των νόμιμων προσόντων, ανατίθεται στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 100».

⁴ Άρθρο 55 παρ. 1 του Συντάγματος: «1. Για να εκλεγεί κανείς βουλευτής απαιτείται να είναι Έλληνας πολίτης, να έχει τη νόμιμη ικανότητα να εκλέγει και να έχει συμπληρώσει το εικοστό πέμπτο έτος της ηλικίας του κατά την ημέρα της εκλογής».

⁵ Χρυσόγονος Κ., 2003, *Συνταγματικό Δίκαιο II, Οι θεμελιώδεις συνταγματικές αρχές – Τα όργανα του κράτους*, Εκδόσεις Σάκκουλα (Αθήνα – Θεσσαλονίκη), σελ. 449.

Τα κωλύματα ορίζονται στο άρθρο 56⁶ του Συντάγματος και διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες. Αφενός, τα σχετικά κωλύματα, δηλαδή αυτά που αίρονται με την υποβολή της παραίτησης του υποψήφιου βουλευτή από τη θέση του πριν από την ανακήρυξη της υποψηφιότητας του (για παράδειγμα, έμμισθοι δημόσιοι λειτουργοί και υπάλληλοι, στρατιωτικοί κλπ). Αφετέρου, τα απόλυτα κωλύματα, δηλαδή αυτά που δεν αίρονται ούτε με την υποβολή παραίτησης από την θέση (για παράδειγμα, στρατιωτικοί, που έχουν αναλάβει υποχρέωση να παραμείνουν στην υπηρεσία για ορισμένο χρονικό διάστημα).⁷

⁶ Άρθρο 56 του Συντάγματος: «1. Έμμισθοι δημόσιοι λειτουργοί και υπάλληλοι, άλλοι υπάλληλοι του δημοσίου, υπηρετούντες στις ένοπλες δυνάμεις και στα σώματα ασφαλείας, υπάλληλοι οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, αιρετά μονοπρόσωπα όργανα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, διοικητές, υποδιοικητές ή πρόεδροι διοικητικών συμβουλίων ή διευθύνοντες ή εντεταλμένοι σύμβουλοι νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή κρατικών νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου ή δημόσιων επιχειρήσεων ή επιχειρήσεων τη διοίκηση των οποίων ορίζει άμεσα ή έμμεσα το Δημόσιο με διοικητική πράξη ή ως μέτοχος ή επιχειρήσεων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης δεν μπορούν να ανακηρυχθούν υποψήφιοι ούτε να εκλεγούν βουλευτές, αν δεν παραιτηθούν πριν από την ανακήρυξή τους ως υποψηφίων. Η παραίτηση συντελείται με μόνη τη γραπτή υποβολή της. Αποκλείεται η επάνοδος στην ενεργό υπηρεσία των στρατιωτικών που παραιτούνται. Τα ανώτερα αιρετά μονοπρόσωπα όργανα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης δεύτερου βαθμού δεν μπορούν να ανακηρυχθούν υποψήφιοι ούτε να εκλεγούν βουλευτές κατά τη διάρκεια της θητείας για την οποία εξελέγησαν, ακόμη και αν παραιτηθούν.»

2. Από τους περιορισμούς της προηγούμενης παραγράφου εξαιρούνται οι καθηγητές των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Νόμος ορίζει τον τρόπο της αναπλήρωσής τους. Κατά τη διάρκεια της βουλευτικής περιόδου αναστέλλεται η άσκηση των αρμοδιοτήτων των σχετικών με την ιδιότητα του καθηγητή που εκλέχθηκε.

3. Δεν μπορούν να ανακηρυχθούν υποψήφιοι, ούτε να εκλεγούν βουλευτές σε όποια εκλογική περιφέρεια υπηρέτησαν ή σε όποια εκλογική περιφέρεια εκτεινόταν η τοπική αρμοδιότητά τους μέσα στους τελευταίους δεκαοκτώ μήνες της τετραετούς βουλευτικής περιόδου:

α) Οι διοικητές, υποδιοικητές, πρόεδροι διοικητικών συμβουλίων, διευθύνοντες και εντεταλμένοι σύμβουλοι των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, πλην των σωματειακών, των κρατικών νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου και των δημόσιων επιχειρήσεων ή άλλων επιχειρήσεων τη διοίκηση των οποίων ορίζει άμεσα ή έμμεσα το Δημόσιο με διοικητική πράξη ή ως μέτοχος.

β) Τα μέλη των ανεξάρτητων αρχών που συγκροτούνται και λειτουργούν κατά το άρθρο 101 Α', καθώς και των αρχών που χαρακτηρίζονται με νόμο ως ανεξάρτητες ή ρυθμιστικές.

γ) Οι ανώτεροι και ανώτατοι αξιωματικοί των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας.

δ) Οι έμμισθοι υπάλληλοι του Δημοσίου, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των επιχειρήσεών τους, καθώς και των νομικών προσώπων και επιχειρήσεων της περίπτωσης α' που κατείχαν θέση προϊσταμένου οργανικής μονάδας επιπέδου διεύθυνσης ή άλλη αντίστοιχη, όπως ειδικότερα νόμος ορίζει. Υπάλληλοι που αναφέρονται στο προηγούμενο εδάφιο και είχαν ευρύτερη τοπική αρμοδιότητα υπάγονται στους περιορισμούς της παραγράφου αυτής ως προς εκλογικές περιφέρειες άλλες από αυτήν της έδρας τους, μόνο εφόσον κατείχαν θέση προϊσταμένου οργανικής μονάδας επιπέδου γενικής διεύθυνσης ή άλλη αντίστοιχη, όπως ειδικότερα νόμος ορίζει.

ε) Οι γενικοί ή ειδικοί γραμματείς υπουργείων ή αυτοτελών γενικών γραμματειών ή περιφερειών και όσοι ο νόμος εξομοιώνει με αυτούς.

Δεν υπάγονται στους περιορισμούς της παραγράφου αυτής οι υποψήφιοι βουλευτές Επικρατείας.»

4. Πολιτικοί υπάλληλοι και στρατιωτικοί γενικά, που έχουν κατά το νόμο αναλάβει υποχρέωση να παραμείνουν στην υπηρεσία για ορισμένο χρόνο, δεν μπορούν να ανακηρυχθούν υποψήφιοι ούτε να εκλεγούν βουλευτές όσο χρόνο διαρκεί η υποχρέωσή τους».

⁷ Χρυσόγονος Κ., 2003, *Συνταγματικό Δίκαιο II, Οι θεμελιώδεις συνταγματικές αρχές – Τα όργανα του κράτους*, Εκδόσεις Σάκκουλα (Αθήνα – Θεσσαλονίκη), σελ. 452 και 456.

Αξίζει να αναφερθεί ότι η ένσταση πρέπει να υποβληθεί μέσα σε δέκα πέντε (15) μέρες.⁸ Επίσης, σημειώνεται ότι το ΑΕΔ είναι αρμόδιο για τον έλεγχο του κύρους μόνο των βουλευτικών εκλογών. Ο έλεγχος του κύρους των δημοτικών και περιφερειακών εκλογών γίνεται από τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια (Τριμελές Διοικητικό Πρωτοδικείο της αντίστοιχης περιφέρειας). Η σύνθεση του ΑΕΔ στα πλαίσια αυτής της περίπτωσης είναι ενδεκαμελής: οι τρεις Πρόεδροι των τριών ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας (Συμβουλίου της Επικρατείας, Αρείου Πάγου και Ελεγκτικού Συνεδρίου), οι τέσσερις σύμβουλοι της Επικρατείας και οι τέσσερις αρεοπαγίτες.

2.2 Έλεγχος του κύρους και των αποτελεσμάτων δημοψηφίσματος.

Σύμφωνα με το άρθρο 44 παρ. 2⁹ του Συντάγματος, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας προκηρύσσει με διάταγμα του δημοψήφισμα σε δύο μόνο περιπτώσεις στην Ελλάδα. Πρώτον, όταν πρόκειται για κρίσιμα εθνικά θέματα, ύστερα από απόφαση της απόλυτης πλειοψηφίας του συνολικού αριθμού των βουλευτών, η οποία λαμβάνεται με πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου. Δεύτερον, όταν πρόκειται για κάποιο ψηφισμένο νομοσχέδιο που ρυθμίζει σοβαρό κοινωνικό ζήτημα (εκτός από τα δημοσιονομικά) εάν αυτό αποφασιστεί από τα τρία πέμπτα του συνόλου των βουλευτών, ύστερα από πρόταση των δύο πέμπτων του συνόλου. Ο έλεγχος του κύρους του δημοψηφίσματος και του αποτελέσματος της ψηφοφορίας ανήκει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του ΑΕΔ. Ο σχετικά πρόσφατος Ν. 4023/2011 με τίτλο, «Διεύρυνση της άμεσης και συμμετοχικής δημοκρατίας με την διενέργεια δημοψηφίσματος», περιλαμβάνει τις απαιτούμενες λεπτομερείς ρυθμίσεις που σχετίζονται με τη διεξαγωγή δημοψηφισμάτων στην Ελλάδα. Στο άρθρο 20 του

⁸ Τσάτσος Δ., Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Β' Οργάνωση και Λειτουργία της Πολιτείας, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα (Αθήνα – Κομοτηνή), Έκδοση Β' 1993, σελ. 529.

⁹ Άρθρο 44 παρ. 2 του Συντάγματος: «2. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας προκηρύσσει με διάταγμα δημοψήφισμα για κρίσιμα εθνικά θέματα, ύστερα από απόφαση της απόλυτης πλειοψηφίας του όλου αριθμού των βουλευτών, που λαμβάνεται με πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου. Δημοψήφισμα προκηρύσσεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας με διάταγμα και για ψηφισμένα νομοσχέδια που ρυθμίζουν σοβαρό κοινωνικό ζήτημα, εκτός από τα δημοσιονομικά, εφόσον αυτό αποφασιστεί από τα τρία πέμπτα του συνόλου των βουλευτών, ύστερα από πρόταση των δύο πέμπτων του συνόλου και όπως ορίζουν ο Κανονισμός της Βουλής και νόμος για την εφαρμογή της παραγράφου αυτής. Δεν εισάγονται κατά την ίδια περίοδο της Βουλής περισσότερες από δύο προτάσεις δημοψηφίσματος για νομοσχέδιο.

Αν νομοσχέδιο υπερψηφιστεί, η προθεσμία του άρθρου 42 παράγραφος 1 αρχίζει από τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος.»

νόμου αυτού, επαναλαμβάνεται η αρμοδιότητα του ΑΕΔ σύμφωνα με το άρθρο 100 του Συντάγματος.¹⁰

Την ένσταση κατά του κύρους του δημοψηφίσματος και του αποτελέσματος της ψηφοφορίας, μπορεί να υποβάλει ευρύς κύκλος προσώπων. Στην πραγματικότητα, κάθε εκλογέας, ο οποίος είναι εγγεγραμμένος σε εκλογικούς καταλόγους σε οποιαδήποτε εκλογική περιφέρεια της Ελλάδας. Η ένσταση κατά του κύρους του δημοψηφίσματος και του αποτελέσματος της ψηφοφορίας μπορεί να αναφέρεται σε ορισμένη εκλογική περιφέρεια, σε περισσότερες από μία εκλογικές περιφέρειες ή ακόμη και σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια. Ως λόγοι της ένστασης μπορούν να προβληθούν δύο διαφορετικές κατηγορίες. Πρώτον, κάποια παράβαση του νόμου του σχετικού για τη διενέργεια του δημοψηφίσματος (όπως αναφέρθηκε ήδη παραπάνω, ο νόμος που σήμερα ισχύει και πρέπει να τηρείται είναι ο Ν. 4023/2011) και δεύτερον, κάποιο λάθος που έλαβε χώρα στην αρίθμηση των ψήφων του δημοψηφίσματος.

Ανάλογα με το λόγο της ένστασης, η απόφαση του ΑΕΔ έχει διαφορετικό αποτέλεσμα. Εάν το ΑΕΔ διαπιστώσει με την απόφαση του ότι πράγματι έχει υπάρξει παραβίαση του νόμου, διατάζει την επανάληψη του δημοψηφίσματος στην εκλογική περιφέρεια που έλαβε χώρα η παράβαση. Εάν διαπιστώσει ότι όντως υπήρξε κάποιο λάθος στην αρίθμηση των ψήφων, μεταρρυθμίζει το τελικό αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος σύμφωνα με τη σωστή αρίθμηση. Για την υποβολή της ένστασης από τον οποιοδήποτε εκλογέα υπάρχει σχετική προθεσμία δέκα (10) ημερών.¹¹ Η σύνθεση του ΑΕΔ στα πλαίσια αυτής της περίπτωσης είναι ενδεκαμελής: οι τρεις Πρόεδροι των τριών ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας (Συμβουλίου της Επικρατείας, Αρείου Πάγου και Ελεγκτικού Συνεδρίου), οι τέσσερις σύμβουλοι της Επικρατείας και οι τέσσερις αρεοπαγίτες.

2.3 Κρίση για τα ασυμβίβαστα ή την έκπτωση βουλευτή.

¹⁰ Άρθρο 20 του Ν. 4023/2011: «1. Ο έλεγχος του κύρους του δημοψηφίσματος και του αποτελέσματος της ψηφοφορίας ανήκει στην αρμοδιότητα του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 100 του Συντάγματος. Κατά τα λοιπά, εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 35-38 του ν 345/1976 (Α' 141).

2. Οι ενστάσεις κατά του κύρους του δημοψηφίσματος και του αποτελέσματος της ψηφοφορίας συζητούνται κατά προτίμηση και πάντως εντός μηνός από τη διεξαγωγή της ψηφοφορίας.

3. Στην περίπτωση δημοψηφίσματος για ψηφισμένο νομοσχέδιο που ρυθμίζει σοβαρό κοινωνικό ζήτημα, η απόφαση του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου εκδίδεται εντός αποκλειστικής προθεσμίας δεκαπέντε ημερών από τη διεξαγωγή της συζήτησης».

¹¹ Τσάτσος Δ., 1993, *Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Β' Οργάνωση και Λειτουργία της Πολιτείας*, Έκδοση Β', Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα (Αθήνα – Κομοτηνή), σελ. 531.

Το ΑΕΔ είναι επίσης αρμόδιο να κρίνει εάν συντρέχει κάποιο από τα ασυμβίβαστα του άρθρου 57¹² του Συντάγματος στο πρόσωπο κάποιου βουλευτή ή αν κάποιος βουλευτής εκπίπτει από το βουλευτικό αξίωμα κατά το άρθρο 55 παρ. 2¹³ του Συντάγματος. Το άρθρο 55 παρ. 2 αναφέρει ότι σε περίπτωση που ένας εκλεγμένος βουλευτής στερηθεί κάποιο από τα τρία προσόντα της πρώτης παραγράφου του ίδιου άρθρου (η ελληνική ιθαγένεια, η ικανότητα του εκλέγειν, η συμπλήρωση του 25^{ου} έτους της ηλικίας του), εκπίπτει αυτοδικαίως από το αξίωμά του. Η απόφαση αυτή ανήκει στο ΑΕΔ και είναι απαραίτητη, αν και το Σύνταγμα αναφέρεται σε αυτοδίκαιη έκπτωση από το βουλευτικό αξίωμα. Παράδειγμα τέτοιας κατάστασης μπορεί να αποτελέσει η ποινική καταδίκη ενός ήδη εκλεγμένου βουλευτή με παράλληλη στέρηση των πολιτικών του δικαιωμάτων. Όσον αφορά τα ασυμβίβαστα που αναφέρονται στο άρθρο 57 του Συντάγματος, αξίζει να αναφερθεί ότι μεταξύ άλλων δεν επιτρέπεται σε βουλευτή, η ταυτόχρονη δραστηριοποίηση του ως ιδιοκτήτη επιχείρησης που αναλαμβάνει έργα ή μελέτες ή προμήθειες του Δημοσίου, καθώς και η κατοχή ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού ή εφημερίδας

¹² Άρθρο 57 του Συντάγματος: «1. Τα καθήκοντα του βουλευτή είναι ασυμβίβαστα με τα έργα ή την ιδιότητα του ιδιοκτήτη ή εταίρου ή μετόχου ή διοικητή ή διαχειριστή ή μέλους του διοικητικού συμβουλίου ή γενικού διευθυντή ή των αναπληρωτών τους επιχείρησης, η οποία: α) Αναλαμβάνει έργα ή μελέτες ή προμήθειες του Δημοσίου ή παροχή υπηρεσιών προς το Δημόσιο ή συνάπτει με το Δημόσιο συναφείς συμβάσεις αναπτυξιακού ή επενδυτικού χαρακτήρα.

β) Απολαμβάνει ειδικών προνομίων.

γ) Κατέχει ή διαχειρίζεται ραδιοφωνικό ή τηλεοπτικό σταθμό ή εκδίδει εφημερίδα πανελληνίας κυκλοφορίας.

δ) Ασκεί κατά παραχώρηση δημόσια υπηρεσία ή δημόσια επιχείρηση ή επιχείρηση κοινής ωφέλειας.

ε) Μισθώνει για εμπορικούς λόγους ακίνητα του Δημοσίου.

Για την εφαρμογή της παραγράφου αυτής με το Δημόσιο εξομοιώνονται οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, τα άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τα κρατικά νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, οι δημόσιες επιχειρήσεις, οι επιχειρήσεις των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και οι άλλες επιχειρήσεις τη διοίκηση των οποίων ορίζει άμεσα ή έμμεσα το Δημόσιο με διοικητική πράξη ή ως μέτοχος. Μέτοχος επιχείρησης που εμπίπτει στους περιορισμούς της παραγράφου αυτής είναι όποιος κατέχει ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου μεγαλύτερο του ένα τοις εκατό. "Με ειδικό νόμο μπορεί να καθορίζονται επαγγελματικές δραστηριότητες, πέραν αυτών που αναφέρονται στα προηγούμενα εδάφια, η άσκηση των οποίων δεν επιτρέπεται στους βουλευτές." Η παράβαση των διατάξεων αυτής της παραγράφου συνεπάγεται έκπτωση από το βουλευτικό αξίωμα και ακυρότητα των σχετικών συμβάσεων ή πράξεων, όπως νόμος ορίζει."

2. Βουλευτές που υπάγονται στις διατάξεις του πρώτου εδαφίου της προηγούμενης παραγράφου οφείλουν, μέσα σε οκτώ ημέρες αφότου η εκλογή τους γίνει οριστική, να επιλέξουν με δήλωσή τους μεταξύ του βουλευτικού αξιώματος και των παραπάνω έργων ή ιδιοτήτων. Αν παραλειφθεί αυτή η εμπρόθεσμη δήλωση, εκπίπτουν αυτοδικαίως από το αξίωμα του βουλευτή."

3. Βουλευτές που αποδέχονται οποιαδήποτε από τις ιδιότητες ή τα έργα που αναφέρονται σε αυτό ή στο προηγούμενο άρθρο και που χαρακτηρίζονται ότι αποτελούν κώλυμα για την υποψηφιότητα βουλευτή ή ότι είναι ασυμβίβαστα με το βουλευτικό αξίωμα, εκπίπτουν από το αξίωμα αυτό, όπως νόμος ορίζει."

4. Ειδικός νόμος ορίζει τον τρόπο με τον οποίο συνεχίζονται ή εκχωρούνται ή διαλύονται συμβάσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1 και έχουν αναληφθεί από βουλευτή ή από επιχείρηση στην οποία αυτός μετείχε πριν από την απόκτηση της βουλευτικής ιδιότητας ή με ασυμβίβαστη προς το αξίωμα του ιδιότητα».

¹³ Άρθρο 55 παρ. 2 του Συντάγματος: «2. Βουλευτής που στερήθηκε κάποιο από τα παραπάνω προσόντα εκπίπτει αυτοδικαίως από το βουλευτικό αξίωμα».

πανελληνίας κυκλοφορίας. Όποιος έχει εκλεγεί βουλευτής πρέπει εντός μόλις οκτώ (8) ημερών, να αποφασίσει εάν επιλέγει τη θέση του βουλευτή ή την προηγούμενη δραστηριότητα του. Η σύνθεση του ΑΕΔ στα πλαίσια αυτής της περίπτωσης είναι ενδεκαμελής: οι τρεις Πρόεδροι των τριών ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας (Συμβουλίου της Επικρατείας, Αρείου Πάγου και Ελεγκτικού Συνεδρίου), οι τέσσερις σύμβουλοι της Επικρατείας και οι τέσσερις αρεοπαγίτες.

2.4 Άρση των συγκρούσεων δικαιοδοσίας μεταξύ των δικαστηρίων και των διοικητικών αρχών ή μεταξύ των δικαστηρίων.

Το ΑΕΔ είναι αρμόδιο για την άρση των συγκρούσεων που είναι πιθανό να προκύψουν είτε μεταξύ δικαστηρίων και διοικητικών αρχών είτε μεταξύ διαφορετικών δικαστηρίων. Όσον αφορά τη σύγκρουση μεταξύ δικαστηρίων, πιο συγκεκριμένα γίνεται λόγος για τις περιπτώσεις σύγκρουσης μεταξύ του Συμβουλίου της Επικρατείας και των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων αφενός, και των αστικών και ποινικών δικαστηρίων αφετέρου ή τέλος, μεταξύ του Ελεγκτικού Συνεδρίου και των λοιπών δικαστηρίων. Το Σύνταγμα στην περίπτωση αυτή αναφέρεται σε σύγκρουση. Η κατάσταση αυτή περιλαμβάνει δύο διαφορετικές κατηγορίες, την καταφατική σύγκρουση και την αποφατική σύγκρουση. Στην περίπτωση της καταφατικής σύγκρουσης, η διοικητική αρχή και το δικαστήριο ή τα δύο διαφορετικά δικαστήρια θεωρούν ότι η επίμαχη υπόθεση υπάγεται στην αρμοδιότητα τους και προχωρούν στην εκδίκαση της, θεωρούν δηλαδή ότι είναι αρμόδια να εκδώσουν την απόφαση. Αντιθέτως, στην περίπτωση της αποφατικής σύγκρουσης, η διοικητική αρχή και το δικαστήριο ή τα δύο διαφορετικά δικαστήρια πιστεύουν ότι δε διαθέτουν καμία αρμοδιότητα να ασχοληθούν με την υπόθεση και επομένως, δεν προχωρούν στην εκδίκαση της.¹⁴

Υπενθυμίζεται ότι στην Ελλάδα οι κλάδοι της δικαιοσύνης είναι τρεις, η διοικητική δικαιοσύνη (διοικητικά δικαστήρια), η πολιτική δικαιοσύνη (πολιτικά δικαστήρια) και τέλος, η ποινική δικαιοσύνη (ποινικά δικαστήρια). Στην πράξη, ιδιαίτερο πρόβλημα σύγκρουσης μεταξύ της πολιτικής και της ποινικής δικαιοσύνης δε φαίνεται να υπάρχει. Η εντελώς διαφορετική φύση των υποθέσεων και το γεγονός ότι και στους

¹⁴ Τσάτσος Δ., 1993, *Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Β' Οργάνωση και Λειτουργία της Πολιτείας*, Έκδοση Β', Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα (Αθήνα – Κομοτηνή), σελ. 532.

δύο αυτούς κλάδους ανώτατο δικαστήριο είναι το ίδιο, δηλαδή ο Άρειος Πάγος, έχουν ως αποτέλεσμα να αποφεύγεται η σύγκρουση. Ζήτημα ανακύπτει συνήθως μεταξύ της διοικητικής δικαιοσύνης και της πολιτικής δικαιοσύνης. Το άρθρο 94 του Συντάγματος, στην πρώτη του παράγραφο ορίζει ότι στο Συμβούλιο της Επικρατείας και τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια, υπάγονται οι διοικητικές διαφορές. Το άρθρο 94 του Συντάγματος, στην δεύτερη του παράγραφο, αντιθέτως, ορίζει ότι στα πολιτικά δικαστήρια υπάγονται οι ιδιωτικές διαφορές. Παρά τη ρύθμιση του Συντάγματος και την ύπαρξη πολλών νόμων, δεν λείπουν και ορισμένες οριακές περιπτώσεις, στις οποίες δεν προκύπτει με σαφήνεια ποιο είναι τελικά το αρμόδιο δικαστήριο που πρέπει να εκδικάσει τη διαφορά. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι αποφάσεις των δικαστηρίων του ενός κλάδου δε δεσμεύουν τα δικαστήρια του άλλου κλάδου. Επομένως, στην περίπτωση της καταφατικής σύγκρουσης, θα μπορούσε να εμφανιστεί η προβληματική κατάσταση, όπου δύο διαφορετικά δικαστήρια (ακόμη και εάν αυτά ήταν δύο από τα ανώτατα δικαστήρια της χώρας, το Συμβούλιο της Επικρατείας και ο Άρειος Πάγος) εκδικάζουν την ίδια ακριβώς υπόθεση με τα ίδια στοιχεία και καταλήγουν σε διαφορετικό αποτέλεσμα, σε διαφορετική απόφαση. Επίσης, στην περίπτωση της αποφατικής σύγκρουσης, είναι δυνατό δύο διαφορετικά δικαστήρια (ακόμη και το Συμβούλιο της Επικρατείας και ο Άρειος Πάγος, όπως προηγουμένως αναφέρθηκε) να θεωρούν ότι δεν έχουν αρμοδιότητα να εκδικάσουν την ίδια ακριβώς υπόθεση και να κηρύσσονται αναρμόδια, με άμεση συνέπεια ο πολίτης να στερείται πλήρως του δικαιώματος δικαστικής προστασίας. Παρόμοια είναι η κατάσταση και στην περίπτωση σύγκρουσης δικαιοδοσίας μεταξύ Ελεγκτικού Συνεδρίου και κάποιου άλλου δικαστηρίου.

Προκειμένου, να αντιμετωπισθεί αυτό το πρόβλημα, για την άρση τέτοιου είδους συγκρούσεων, αρμόδιο είναι το ΑΕΔ, το οποίο και αποφασίζει οριστικά ποιο δικαστήριο είναι το μόνο αρμόδιο για την εκδίκαση της διαφοράς και την έκδοση απόφασης. Πρέπει να υπογραμμισθεί ότι η απόφαση του ΑΕΔ περιορίζεται μονάχα στη λύση του συγκεκριμένου αμφισβητούμενου ζητήματος δικαιοδοσίας, εξαφανίζει την απόφαση που εσφαλμένως αποφάσισε για το ζήτημα αυτό, παραπέμπει την υπόθεση στο δικαστήριο που κρίνει ότι έχει δικαιοδοσία, ότι είναι αρμόδιο δηλαδή και φυσικά είναι υποχρεωτική για τα δικαστήρια και τους διαδίκους. Η σύνθεση του ΑΕΔ στα πλαίσια αυτής της περίπτωσης περιλαμβάνει δεκατρία μέλη: οι τρεις Πρόεδροι των τριών ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας (Συμβουλίου της Επικρατείας, Αρείου Πάγου και Ελεγκτικού Συνεδρίου), οι τέσσερις σύμβουλοι της Επικρατείας, οι τέσσερις αρεοπαγίτες, αλλά και οι δύο τακτικοί καθηγητές νομικών μαθημάτων των νομικών σχολών των πανεπιστημίων της χώρας.

Ενδιαφέρον έχει η συνοπτική παράθεση δύο μόνο πρόσφατων παραδειγμάτων αποφαιτικής σύγκρουσης δικαιοδοσίας, τα οποία έχουν φτάσει στο ΑΕΔ. Στις υποθέσεις αυτές, το ΑΕΔ κατέληξε σε διαφορετική λύση. Αφενός, στην πρώτη υπόθεση αποφάσισε ότι αρμόδια είναι τα πολιτικά δικαστήρια ενώ αφετέρου, στην δεύτερη υπόθεση αποφάσισε ότι αρμόδια είναι τα διοικητικά δικαστήρια της χώρας.

Πρώτον, με την υπ' αριθ. 4/2012 απόφαση του, το ΑΕΔ ασχολήθηκε με την άρση της αποφαιτικής σύγκρουσης δικαιοδοσίας, η οποία δημιουργήθηκε μεταξύ του Εφετείου Αθηνών και του Συμβουλίου της Επικρατείας, τα οποία, με τις αποφάσεις τους υπ' αριθ. 6604/2006 και 1303/2011 αντιστοίχως, έκριναν ότι δεν έχουν δικαιοδοσία για την εκδίκαση της διαφοράς που ανεφύη κατά την εκτέλεση σύμβασης. Τελικώς, το ΑΕΔ, εξαφάνισε την υπ' αριθ. 6604/2006 απόφαση του Εφετείου Αθηνών και παρέπεμψε την υπόθεση προς περαιτέρω εκδίκαση στο δικαστήριο αυτό (απόφαση υπ' αριθ. 4/2012 του ΑΕΔ, η οποία δημοσιεύθηκε στο Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως – Τεύχος του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου (Κατ' άρθρον 100 του Συντάγματος), ΦΕΚ 4/03.10.2012, σελ. 41-44).

Δεύτερον, με την υπ' αριθ. 21/2012 απόφαση του, το ΑΕΔ ασχολήθηκε με την άρση της αποφαιτικής σύγκρουσης δικαιοδοσίας μεταξύ του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών και του Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, διότι και τα δύο δικαστήρια, με τις υπ' αριθ. 2590/2005 και 400/2011 αποφάσεις τους αντιστοίχως, έκριναν τελεσιδίκως ότι στερούνται δικαιοδοσίας για την εκδίκαση της ίδιας διαφοράς. Το ΑΕΔ αποφάσισε οριστικώς ότι η αποφαιτική σύγκρουση που δημιουργήθηκε πρέπει να αρθεί υπέρ των διοικητικών δικαστηρίων, εξαφάνισε την αντίθετη υπ' αριθ. 400/2011 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών και παρέπεμψε την υπόθεση σε αυτό το δικαστήριο (απόφαση υπ' αριθ. 21/2012 του ΑΕΔ, η οποία δημοσιεύθηκε στο Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως – Τεύχος του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου (Κατ' άρθρον 100 του Συντάγματος), ΦΕΚ 5/12.12.2012, σελ. 57-61).

2.5 Άρση της αμφισβήτησης για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα ή την έννοια διατάξεων τυπικού νόμου.

Στην Ελλάδα, δεν υπάρχει δυνατότητα ευθείας προσβολής ενός τυπικού νόμου που έχει ψηφίσει η Βουλή των Ελλήνων, με τον ισχυρισμό ότι αυτός είναι αντισυνταγματικός σε κάποιο ειδικό, συνταγματικό δικαστήριο. Σύμφωνα με την τέταρτη παράγραφο του άρθρου 93, τα δικαστήρια είναι υποχρεωμένα να μην εφαρμόζουν κανένα νόμο, το περιεχόμενο του οποίου είναι αντίθετο με το ελληνικό

Σύνταγμα. Επομένως, τον έλεγχο αυτό οφείλουν να πραγματοποιούν όλα ανεξαιρέτως τα δικαστήρια, από τα κατώτερα (για παράδειγμα, ένα Ειρηνοδικείο) έως και τα ανώτατα (Συμβούλιο της Επικρατείας, Άρειος Πάγος και Ελεγκτικό Συνέδριο). Ο έλεγχος αυτός χαρακτηρίζεται επομένως ως διάχυτος, διότι κάθε δικαστήριο στην Ελλάδα, οφείλει να τον πραγματοποιεί. Επιπροσθέτως, ο έλεγχος αυτός είναι παρεμπόπτων, καθώς τα δικαστήρια μπορούν να ελέγξουν την αντισυνταγματικότητα κάποιου νόμου, μόνο όταν έχει άμεση σχέση με την υπόθεση που εκδικάζουν. Για παράδειγμα, όταν ένα δικαστήριο πρέπει να αποφασίσει για κάποια υπόθεση, εάν θεωρεί ότι ο σχετικός νόμος που αφορά την υπόθεση αυτή είναι αντισυνταγματικός, παραβιάζει δηλαδή κάποιο άρθρο του Συντάγματος, οφείλει να μην τον εφαρμόσει. Η διάταξη του νόμου που θεωρεί το δικαστήριο ότι παραβιάζει το Σύνταγμα, δεν ακυρώνεται όμως, απλώς δεν εφαρμόζεται στην συγκεκριμένη περίπτωση. Κάποιο άλλο δικαστήριο δηλαδή, μπορεί να θεωρήσει το νόμο συνταγματικό και τον εφαρμόσει κανονικά.¹⁵

Αντιθέτως, σε ορισμένες χώρες της Ευρώπης, το σύστημα είναι αρκετά διαφορετικό. Ο έλεγχος της αντισυνταγματικότητας των νόμων είναι συγκεντρωτικός, δηλαδή η αρμοδιότητα ανήκει μόνο σε ένα δικαστήριο, το λεγόμενο συνταγματικό δικαστήριο, το οποίο μπορεί να αποφασίσει οριστικά εάν ένας νόμος είναι αντισυνταγματικός ή όχι. Επιπλέον, ο έλεγχος χαρακτηρίζεται εκεί ως κύριος αφού το μοναδικό θέμα της δίκης στο συνταγματικό δικαστήριο αποτελεί η σχέση του νόμου με το Σύνταγμα της χώρας. Μάλιστα, εάν το συνταγματικό δικαστήριο αποφασίσει ότι ο νόμος είναι αντισυνταγματικός, τον ακυρώνει και πλέον αυτός δεν μπορεί να εφαρμοστεί από κανένα απολύτως δικαστήριο.

Στην Ελλάδα, όταν κάποιο κατώτερο δικαστήριο αποφασίσει ότι ένας νόμος είναι αντισυνταγματικός και δεν τον εφαρμόσει, συνήθως η λύση δίνεται από το ανώτατο δικαστήριο του αντίστοιχου κλάδου της δικαιοσύνης. Οι αποφάσεις του ανώτατου δικαστηρίου δεν δεσμεύουν μεν τα κατώτερα δικαστήρια, αλλά εφόσον αυτό είναι το τελευταίο δικαστήριο που μπορεί να εκδικάσει την υπόθεση, έχει και τον τελευταίο λόγο. Ζήτημα όμως δημιουργείται όταν δύο από τα τρία ανώτατα δικαστήρια της χώρας, διαφωνούν σχετικά με τη συνταγματικότητα της διάταξης ενός νόμου. Είναι πολύ πιθανό δηλαδή, ένα από αυτά να αποφασίσει υπέρ της αντισυνταγματικότητας του νόμου και κάποιο άλλο υπέρ της συνταγματικότητας του νόμου. Η πιθανότητα να εκδοθούν τέτοιες αντιφατικές αποφάσεις είχε σαν αποτέλεσμα να προβλεφθεί στο Σύνταγμα του 1975 η αποκλειστική αρμοδιότητα του ΑΕΔ να αποφασίζει οριστικά σε

¹⁵ Χρυσόγονος Κ., 2003, *Συνταγματικό Δίκαιο*, Εκδόσεις Σάκκουλα (Αθήνα – Θεσσαλονίκη), σελ. 135-136.

αυτή την περίπτωση. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι δύο αυτές αντίθετες, αντιφατικές στην πραγματικότητα, αποφάσεις των ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας πρέπει να αφορούν ακριβώς την ίδια διάταξη νόμου και επιπλέον, η διάταξη αυτή πρέπει να ήταν πραγματικά κρίσιμη για την επίλυση των υποθέσεων και στα δύο ανώτατα δικαστήρια.¹⁶

Στην περίπτωση που το ΑΕΔ, αποφασίσει ότι τελικά δίκαιο είχε το ανώτατο δικαστήριο που θεώρησε τη διάταξη του νόμου αντισυνταγματική, αυτή είναι πλέον ανίσχυρη και παύει να εφαρμόζεται. Η ακύρωση αυτή της αντισυνταγματικής διάταξης του νόμου ισχύει για όλους, για κάθε διαφορά και όχι μόνο για τη συγκεκριμένη υπόθεση. Η απόφαση αυτή δεσμεύει τους πάντες, όλα τα δικαστήρια, αλλά και τη διοίκηση. Άλλωστε, υπενθυμίζεται ότι κάθε απόφαση του ΑΕΔ, είναι αμετάκλητη, δεν μπορεί επομένως να αλλάξει με κάποιο ένδικο μέσο (για παράδειγμα, με έφεση). Αυτή είναι και η μοναδική περίπτωση που μία διάταξη ενός νόμου, που έχει ψηφισθεί από το νομοθετικό όργανο της πολιτείας, τη Βουλή των Ελλήνων, μπορεί να ακυρωθεί από κάποιο δικαστήριο.

Παρόμοια είναι η κατάσταση και στην περίπτωση που οι δύο αντιφατικές αποφάσεις των δύο ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας δίνουν διαφορετική ερμηνεία, διαφορετική έννοια σε μία διάταξη ενός νόμου. Το ΑΕΔ αποφασίζει αμετάκλητα για το ζήτημα και η έννοια που αυτό δίνει στην συγκεκριμένη διάταξη, δεσμεύει πλέον όλα τα δικαστήρια της χώρας, τα οποία οφείλουν να ακολουθούν αυτήν τη θέση του ΑΕΔ.

Τέλος, και στην περίπτωση αυτή, που το ΑΕΔ αποφασίζει για την άρση της αμφισβήτησης είτε για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα είτε για την έννοια διατάξεων τυπικού νόμου, η σύνθεση του ΑΕΔ περιλαμβάνει δεκατρία μέλη: οι τρεις Πρόεδροι των τριών ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας (Συμβουλίου της Επικρατείας, Αρείου Πάγου και Ελεγκτικού Συνεδρίου), οι τέσσερις σύμβουλοι της Επικρατείας, οι τέσσερις αρεοπαγίτες, αλλά και οι δύο τακτικοί καθηγητές νομικών μαθημάτων των νομικών σχολών των πανεπιστημίων της χώρας.

Αναφέρεται συνοπτικά η τελευταία έως σήμερα απόφαση του ΑΕΔ, που έχει δημοσιευθεί στο Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως. Με την υπ' αριθ. 25/2012 απόφαση του ΑΕΔ, επιλύθηκε το ζήτημα της άρσης της αμφισβήτησης ως προς την ουσιαστική συνταγματικότητα της διατάξεως του άρθρου 21 του Κώδικα των νόμων περί δικών του Δημοσίου (κ.δ. της 26.6/10.7.1944), η οποία ανέκυψε με την έκδοση αντίθετων αποφάσεων: της υπ' αριθ. 2812/2011 παραπεμπτικής αποφάσεως της

¹⁶ Χρυσόγονος Κ., 2003, *Συνταγματικό Δίκαιο*, Εκδόσεις Σάκκουλα (Αθήνα – Θεσσαλονίκη), σελ. 138.

Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου και τις υπ' αριθ. 1127 και 1128/2010 αποφάσεων του Αρείου Πάγου, θεωρώντας ότι η συγκεκριμένη διάταξη του νόμου δεν αντίκειται σε κανένα άρθρο του ελληνικού Συντάγματος (απόφαση υπ' αριθ. 25/2012 του ΑΕΔ, η οποία δημοσιεύθηκε στο Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως – Τεύχος του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου (Κατ' άρθρον 100 του Συντάγματος), ΦΕΚ 1/01.03.2013, σελ. 1).

2.6 Άρση της αμφισβήτησης για το χαρακτηρισμό κανόνων διεθνούς δικαίου ως γενικά παραδεγμένων.

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τις υποθέσεις που εμφανίζονται μάλλον σπανιότερα στην πράξη. Σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1¹⁷ του Συντάγματος, οι γενικά παραδεγμένοι κανόνες του διεθνούς δικαίου, καθώς και οι διεθνείς συμβάσεις, από την επικύρωσή τους με νόμο και τη θέση τους σε ισχύ σύμφωνα με τους όρους καθεμιάς, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύουν από κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου. Είναι προφανές ότι η σημασία αυτών των κανόνων είναι μεγάλη, εφόσον είναι ανώτεροι ιεραρχικά σε σύγκριση με κάθε νόμο που η Βουλή των Ελλήνων ψηφίζει και επομένως, σε περίπτωση σύγκρουσης ισχύουν αυτοί. Επομένως, όταν σε μία υπόθεση είτε σε κάποιο δικαστήριο είτε σε μία διοικητική αρχή, προκύπτει διαφωνία σε σχέση με τον χαρακτηρισμό ενός κανόνα του διεθνούς δικαίου, ως γενικά παραδεγμένου, αποκλειστικά αρμόδιο να αποφασίσει είναι το ΑΕΔ. Οι συνέπειες αυτής της απόφασης είναι προφανώς σημαντικές και βεβαίως, έχει ισχύ έναντι πάντων. Η σύνθεση του ΑΕΔ στα πλαίσια αυτής της περίπτωσης είναι ενδεκαμελής: οι τρεις Πρόεδροι των τριών ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας (Συμβουλίου της Επικρατείας, Αρείου Πάγου και Ελεγκτικού Συνεδρίου), οι τέσσερις σύμβουλοι της Επικρατείας και οι τέσσερις αρεοπαγίτες.

¹⁷ Άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος: «1. Οι γενικά παραδεγμένοι κανόνες του διεθνούς δικαίου, καθώς και οι διεθνείς συμβάσεις, από την επικύρωσή τους με νόμο και τη θέση τους σε ισχύ σύμφωνα με τους όρους καθεμιάς, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύουν από κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου. Η εφαρμογή των κανόνων του διεθνούς δικαίου και των διεθνών συμβάσεων στους αλλοδαπούς τελεί πάντοτε υπό τον όρο της αμοιβαιότητας».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά, πρέπει να αναφερθεί ότι το ΑΕΔ είναι ένα ειδικό δικαστήριο, που προβλέπεται από το ελληνικό Σύνταγμα, το οποίο ωστόσο δεν πρέπει να συγχέεται με το Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 86 του Συντάγματος, που δικάζει υποθέσεις ποινικής ευθύνης Υπουργών. Έχει αποκλειστική αρμοδιότητα να κρίνει συγκεκριμένες υποθέσεις. Αυτές περιλαμβάνουν τον έλεγχο του κύρους των βουλευτικών εκλογών στην Ελλάδα, τον έλεγχο του κύρους και των αποτελεσμάτων κάθε δημοψηφίσματος, την κρίση για τα ασυμβίβαστα ή την έκπτωση βουλευτή, την άρση των συγκρούσεων δικαιοδοσίας μεταξύ των δικαστηρίων και των διοικητικών αρχών ή μεταξύ δύο δικαστηρίων, την άρση της αμφισβήτησης για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα ή την έννοια διατάξεων τυπικού νόμου αν εκδόθηκαν για αυτές αντίθετες αποφάσεις των ανωτάτων δικαστηρίων (του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου) και τέλος, την άρση της αμφισβήτησης για τον χαρακτηρισμό κανόνων διεθνούς δικαίου ως γενικά παραδεγμένων. Το ΑΕΔ συγκροτείται σύμφωνα με το άρθρο 100 του Συντάγματος από τους προέδρους των τριών ανωτάτων δικαστηρίων, τέσσερις συμβούλους της επικρατείας και τέσσερις αρεοπαγίτες, ενώ σε δύο από τις έξι περιπτώσεις, στη σύνθεση του μετέχουν και δύο τακτικοί καθηγητές νομικών μαθημάτων των νομικών σχολών των πανεπιστημίων της χώρας. Πρόεδρος ορίζεται πάντοτε ο αρχαιότερος από τους προέδρους του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Αρείου Πάγου. Πρέπει να υπογραμμισθεί ότι οι αποφάσεις του ΑΕΔ είναι αμετάκλητες, δεν μπορούν δηλαδή να προσβληθούν με κανένα ένδικο μέσο. Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι στο ΑΕΔ εκδικάζονται υποθέσεις πολύ ειδικού περιεχομένου και για αυτό το λόγο οι αρμοδιότητές του είναι ειδικού χαρακτήρα. Επιπλέον, τα μέλη που το συγκροτούν είναι πολύ μορφωμένα και καταξιωμένα πρόσωπα με πολύ υψηλή παιδεία και γνώσεις και άνθρωποι με ήθος και αρχές, ώστε να μπορούν σε κάθε απόφαση να είναι όσο το δυνατόν πιο δίκαιοι.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΕΔ

(όπως δημοσιεύθηκαν στην Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών «ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ», με τις περιλήψεις τους)

25/2012 ΑΕΔ

Οφειλές του Δημοσίου - Τόκος υπερημερίας - Συνταγματικότητα διατάξεων άρθρου 21 Κώδικα νόμων περί δικών του Δημοσίου -. Η διάταξη του άρθρου 21 του Κώδικα των νόμων περί δικών του Δημοσίου που προβλέπει προνομιακό ποσοστό τόκου υπερημερίας για τις οφειλές του Δημοσίου έναντι των ιδιωτών αντιδίκων του, δεν αντίκειται στις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1 και 5, 17, 20 παρ. 1 και 25 παρ. 1 του Συντάγματος, καθώς εισάγει επιτρεπτή υπέρ του Δημοσίου προνομιακή μεταχείριση (Αντίθετη μειοψηφία).

3/2012 ΑΕΔ

Πολιτικά δικαστήρια - Διοικητικά δικαστήρια - Αποφατική σύγκρουση δικαιοδοσίας - Δημοτικά έργα - Προφορική σύμβαση -. Άρση αποφατικής σύγκρουσης δικαιοδοσίας μεταξύ πολιτικού και διοικητικού δικαστηρίου, υπέρ του πρώτου. Η προφορική σύμβαση μεταξύ ΝΠΔΔ (ΟΤΑ) και ιδιώτη ακόμη και εάν επιδιώκει δημόσιο σκοπό δεν μπορεί να χαρακτηριστεί διοικητική σύμβαση διότι δεν μπορεί να διαγνωστεί το εξαιρετικό. Κρίθηκε ότι η διαφορά από την επίμαχη συμφωνία μεταξύ των διαδίκων που καταρτίστηκε προφορικά χωρίς την τήρηση οποιασδήποτε διοικητικής διαδικασίας, είναι ιδιωτικού δικαίου, ανεξαρτήτως αν η συμφωνία αυτή αφορά την εκτέλεση δημοτικού έργου και απέβλεπε στην εξυπηρέτηση δημοσίου σκοπού.

2/2012 ΑΕΔ

Παραγραφή διετής αξιώσεων δημοσίων υπαλλήλων από διαφορές αποδοχών, επιδομάτων κλπ. κατά του Δημοσίου - Συνταγματικότητα ρύθμισης -. Άρση αμφισβήτησης για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα διάταξης τυπικού νόμου. Βραχεία (διετής) παραγραφή αξιώσεων κατά του Δημοσίου των δημοσίων υπαλλήλων. Συνταγματική αρχή της ισότητας. Δικαιολόγηση διάκρισης για λόγους γενικότερου δημοσίου συμφέροντος. Παραπομπή στο ΑΕΔ της αμφισβήτησης ως προς την ουσιαστική συνταγματικότητα της διατάξεως του άρθρου 91 § 3 του ν.δ. 321/1969 «Περί Κώδικος Δημοσίου Λογιστικού», επί εκδόσεως αντίθετων αποφάσεων του ΣΤΕ και του Αρείου Πάγου. Διετής η παραγραφή αξιώσεων κατά του Δημοσίου των δημοσίων υπαλλήλων και των συνδεδεμένων με σχέση δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου με αυτό από καθυστερούμενες αποδοχές ή κάθε άλλης φύσεως απολαβές ή αποζημιώσεις εξ αδικαιολογήτου πλουτισμού, οι οποίες ορίζονται και οφείλονται απ' ευθείας από το νόμο και των οποίων την πληρωμή αρνείται ή καθυστερεί το Δημόσιο. Αντίθετα, πενταετής η παραγραφή χρεών προς το Δημόσιο καθώς και των λοιπών αξιώσεων κατά του Δημοσίου, για την θεμελίωση των οποίων απαιτείται η έκδοση πράξεως του Δημοσίου, την οποία παρανόμως παραλείπουν να εκδώσουν τα όργανά του, δηλαδή όταν δεν πρόκειται για ευθεία αγωγή λόγω αρνήσεως ή καθυστέρησης καταβολής των αποδοχών, αλλά για αγωγή αποζημιώσεως, λόγω παραλείψεως οφειλομένης νόμιμης ενέργειας των οργάνων του Δημοσίου, κατά το άρθρο 105 ΕισΝΑΚ. Δεν αντίκειται στην συνταγματική αρχή της ισότητας η διάταξη του άρθρου 91 § 3 του ν.δ. 321/1969 «Περί Κώδικος Δημοσίου Λογιστικού», καθότι έχει θεσπισθεί για λόγους γενικότερου δημοσίου συμφέροντος και συγκεκριμένα από την ανάγκη ταχείας εκκαθαρίσεως αξιώσεων που απορρέουν από περιοδικές παροχές και των αντιστοίχων υποχρεώσεων του

Ελληνικού Δημοσίου, η οποία είναι απαραίτητη για την προστασία της περιουσίας και της οικονομικής καταστάσεως αυτού, καθώς και για την αποφυγή ανατροπής, μετά την πάροδο μακρού χρονικού διαστήματος, των οικονομικών δεδομένων, κατά συνεκτίμηση των οποίων το Δημόσιο προβαίνει στον σχεδιασμό της οργανώσεως και του τρόπου λειτουργίας της δημοσίας διοικήσεως και στην κατάρτιση του κρατικού προϋπολογισμού. Ο στόχος του Κράτους να προγραμματίσει τα έσοδά του και τις δαπάνες του, χωρίς να εμποδίζεται από σημαντικά ανεξόφλητα χρέη, δικαιολογεί την θέσπιση εύλογων αποκλειστικών προθεσμιών για την άσκηση των σχετικών αγωγών. Εύλογη η διετής παραγραφή, καθότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι, ως εκ της καθιερώσεως της βραχυπρόθεσμης αυτής παραγραφής, καθίσταται πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερής η άσκηση του δικαιώματος του υπαλλήλου να διεκδικήσει αποδοχές ή άλλης φύσεως απολαβές ή αποζημιώσεις, που οφείλονται συνεπεία της σχέσεως που τον συνδέει με το Δημόσιο. Η διαφοροποίηση δικαιολογείται περαιτέρω από τις διαφορετικές συνθήκες υπό τις οποίες τελούν οι υπάλληλοι του Δημοσίου σε σχέση με τους υπαλλήλους του ιδιωτικού τομέα, καθώς και από το διαφορετικό νομικό καθεστώς που διέπει αντίστοιχα τις σχέσεις των δύο αυτών κατηγοριών υπαλλήλων προς τους εργοδότες τους. Η θέσπιση βραχύτερης παραγραφής δεν αντίκειται στο δικαίωμα παροχής δικαστικής προστασίας (Άρθρα 20 § 1 Σ και 6 § 1 ΕΣΔΑ). Στο πλαίσιο της ευρείας ευχέρειας που του παρέχει η επιφύλαξη του νόμου του άρθρου 20 § 1 Σ, ο νομοθέτης μπορεί να προβλέψει διαφορετικούς κανόνες για τις δίκες στις οποίες διάδικος είναι το Δημόσιο, αρκεί να μην εισάγει αδικαιολόγητα προνόμια υπέρ του Δημοσίου, δηλαδή εξαιρέσεις από τις γενικές ρυθμίσεις, οι οποίες δεν υπηρετούν λόγους δημόσιου συμφέροντος (Αντίθετη μειοψηφία).

1/2012 ΑΕΔ

Παραγραφή διετής αξιώσεων δημοσίων υπαλλήλων - Συνταγματικότητα ρύθμισης -. Η διάταξη του άρθρου 90 παρ. 3 του ν. 2362/1995 με την οποία προβλέπεται βραχυπρόθεσμη διετής παραγραφή των αξιώσεων των υπαλλήλων του Δημοσίου έναντι αυτού σχετικά με αποδοχές ή άλλης φύσεως απολαβές ή αποζημιώσεις δεν αντίκειται στο άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος (Αντίθετη μειοψηφία). Άρση της αμφισβήτησης υπέρ της κρίσης του Αρείου Πάγου ότι η διάταξη αυτή η οποία προβλέπει διετή παραγραφή των αξιώσεων κατά του Δημοσίου των δημοσίων υπαλλήλων, πολιτικών και στρατιωτικών και των συνδεομένων με σχέση δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου με αυτό από καθυστερούμενες αποδοχές ή κάθε άλλης φύσεως απολαβές ή αποζημιώσεις εξ αδικαιολογήτου πλουτισμού, δεν αντίκειται στην συνταγματική αρχή της ισότητας. Πρόσθετη παρέμβαση ενώπιον του ΑΕΔ έχει σχετικό δικαίωμα ο τρίτος εφόσον εκκρεμεί υπόθεση του σε δικαστήριο για το ίδιο νομικό ζήτημα που κρίνεται ενώπιον του ΑΕΔ (όμοια και η 2/2012).

15/2011 ΑΕΔ

Ένσταση και αντένσταση κατά του κύρους βουλευτικής εκλογής - Αλλοιώσεις και ακυρότητες ψηφοδελτίων - Διακριτικά γνωρίσματα που παραβιάζουν τη μυστικότητα της ψηφοφορίας - Επιδίκαση δικαστικών εξόδων -. Συνεκδίκαση ένστασης και αντένστασης κατά του κύρους βουλευτικής εκλογής. Θεωρούνται, καταρχήν, ως διακριτικά γνωρίσματα που παραβιάζουν τη μυστικότητα της ψηφοφορίας σταυροί άλλης απόχρωσης και όχι μαύρης ή μπλε, σταυροί μέσα σε κύκλο ή μέσα σε πλαίσιο ή σε σχήμα αστερίσκου (με σαφή διάκριση από κακότεχνο σταυρό) ή σχήμα V ή έντονα διακριτικοί σταυροί ή σταυροί με πολλαπλές (πλέον των δύο) κάθετες ή οριζόντιες γραμμές ή υπερμεγέθεις σταυροί ή σταυροί σε άλλη θέση και όχι στο όνομα του υποψηφίου ή γραφικά σχήματα που δεν μοιάζουν με σταυρό ή μουντζούρες ή υπογραμμίσεις σε ονόματα υποψηφίων ή κάθετη γραμμή αριστερά ή δεξιά του ονόματος του υποψηφίου. Παράλειψη θέσης μονογραφής παραπλευρώς

του σταυρού προτίμησης από τον αντιπρόσωπο της δικαστικής αρχής και παράλειψη αναγραφής ολογράφως του συνολικού αριθμού των σταυρών προτίμησης από αυτόν.

14/2011 ΑΕΔ

Ένσταση και αντένσταση κατά του κύρους βουλευτικής εκλογής - Ερημοδικία ενισταμένης - Έλλειψη δικαστικής πληρεξουσιότητας -. Συνεκδίκαση ένστασης και αντένστασης κατά του κύρους βουλευτικής εκλογής. Συζήτηση της υπόθεσης και έκδοση απόφασης απόυσης της ενισταμένης. Απαράδεκτο ένστασης λόγω έλλειψης δικαστικής πληρεξουσιότητας του δικηγόρου της ενισταμένης.

13/2011 ΑΕΔ

Ενστάσεις κατά του κύρους βουλευτικής εκλογής - Συνεκδίκαση - Αλλοιώσεις και ακυρότητες ψηφοδελτίων - Παραβίαση μυστικότητας της ψηφοφορίας - Επιδίκαση δικαστικών εξόδων -. Συνεκδίκαση ενστάσεων και αντενστάσεων που αφορούν στο κύρος βουλευτικής εκλογής. Κρίση επί περιπτώσεων αλλοιώσεων και ακυροτήτων ψηφοδελτίων. Περιπτώσεις κατά τις οποίες θεωρείται ότι συντρέχει παραβίαση της μυστικότητας της ψηφοφορίας. Σταυρός σε σχήμα V, αστερίσκος αντί για σταυρό, έντονος σταυρός, παράλειψη μονογραφής παραπλευρώς κάθε σταυρού προτίμησης από τον εκπρόσωπο της δικαστικής αρχής και παράλειψη αναγραφής του συνολικού αριθμού των τεθέντων επί των ψηφοδελτίων σταυρών προτίμησης από τον εκπρόσωπο της δικαστικής αρχής, κ.λπ.

12/2011 ΑΕΔ

Ένσταση και αντενστάσεις κατά του κύρους βουλευτικής εκλογής - Συνεκδίκαση - Ακυρότητες και αλλοιώσεις ψηφοδελτίων - Θέση μονογραφής δίπλα σε κάθε σταυρό προτίμησης από τον πρόεδρο της εφορευτικής επιτροπής και αναγραφή ολογράφως του αριθμού των ψηφοδελτίων - Συνεκδίκαση ένστασης και αντενστάσεων κατά του κύρους βουλευτικής εκλογής. Ένσταση κατά του κύρους βουλευτικής εκλογής σε ορισμένη εκλογική περιφέρεια έχει το δικαίωμα να ασκήσει για οποιοδήποτε λόγο ο καθένας που ανακηρύχθηκε υποψήφιος βουλευτής κατ' αυτή την εκλογή στην ίδια εκλογική περιφέρεια, αλλά δεν έχει ανακηρυχθεί βουλευτής, ο υποψήφιος δε αυτός νομιμοποιείται να προβάλλει και εκλογικές παραβάσεις άλλης εκλογικής περιφέρειας, εφόσον στοιχειοθετείται νομικός και πραγματικός δεσμός της αξιουμένης εκλογής στην περιφέρειά του προς το αποτέλεσμα της εκλογής της άλλης περιφέρειας, έτσι ώστε οι καταλογιζόμενες παραβάσεις στην άλλη εκλογική περιφέρεια να ασκούν επιρροή στην εκλογή της πρώτης. Λάθη στην αρίθμηση των ψήφων. Αποτελεί διακριτικό γνώρισμα, που παραβιάζει το απόρρητο της ψηφοφορίας και κατά συνέπεια την εγκυρότητα του ψηφοδελτίου, μόνο εκείνο το σημείο, το οποίο, κατά την ουσιαστική εκτίμηση του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου που στηρίζεται, κατά περίπτωση, στα διδάγματα της λογικής και της ανθρώπινης εμπειρίας, μπορεί να προσδιορίσει αμέσως ή εμμέσως τον εκλογέα που ψήφισε με το συγκεκριμένο ψηφοδέλτιο. Περιπτώσεις άκυρων και έγκυρων ψηφοδελτίων. Θέση μονογραφής δίπλα σε κάθε σταυρό προτίμησης και αναγραφή ολογράφως του αριθμού των σταυρών κάθε ψηφοδελτίου από τον πρόεδρο της εφορευτικής επιτροπής.

11/2011 ΑΕΔ

Ένσταση και αντενστάσεις κατά του κύρους βουλευτικής εκλογής - Συνεκδίκαση - Προβολή από υποψήφιο εκλογικών παραβάσεων άλλης εκλογικής περιφέρειας - Παράβαση του νόμου για τη διεξαγωγή της εκλογής - Λάθος στην αρίθμηση των ψήφων - Αλλοιώσεις και ακυρότητες ψηφοδελτίων - Θέση μονογραφής του προέδρου

της εφορευτικής επιτροπής δίπλα σε κάθε σταυρό προτίμησης και αναγραφή ολογράφως του αριθμού των σταυρών - Συνεκδίκαση ένστασης και αντενστάσεων κατά του κύρους βουλευτικής εκλογής. Ένσταση κατά του κύρους βουλευτικής εκλογής σε ορισμένη εκλογική περιφέρεια έχει το δικαίωμα να ασκήσει για οποιοδήποτε λόγο ο καθένας που ανακηρύχθηκε υποψήφιος βουλευτής κατ' αυτή την εκλογή στην ίδια εκλογική περιφέρεια, αλλά δεν έχει ανακηρυχθεί βουλευτής, ο υποψήφιος δε αυτός νομιμοποιείται να προβάλλει και εκλογικές παραβάσεις άλλης εκλογικής περιφέρειας, εφόσον στοιχειοθετείται νομικός και πραγματικός δεσμός της αξιουμένης εκλογής στην περιφέρειά του προς το αποτέλεσμα της εκλογής της άλλης περιφέρειας, έτσι ώστε οι καταλογιζόμενες παραβάσεις στην άλλη εκλογική περιφέρεια να ασκούν επιρροή στην εκλογή της πρώτης. Οι λόγοι της ενστάσεως που αναφέρονται σε παράβαση του νόμου κατά τη διεξαγωγή της εκλογής ή/και σε λάθος στην αρίθμηση των ψήφων πρέπει να προσδιορίζουν ειδικώς και τους λόγους για τους οποίους η προβαλλομένη παράβαση ή το λάθος επάγεται διαφορετικά αποτελέσματα ως προς την εκλογή σε σχέση με τα πριν την παραδοχή των προκύψαντα. Θεωρούνται κατ' αρχήν διακριτικά γνωρίσματα που παραβιάζουν το απόρρητο της ψηφοφορίας, διακριτικοί σταυροί μέσα σε κύκλο, αγκυλωτοί σταυροί, σταυροί σε σχήμα αστερίσκου (σαφώς διακρινόμενοι από κακοτέχνως σημειωμένους σταυρούς), σταυροί σε άλλη θέση του ψηφοδελτίου και όχι δίπλα στο όνομα του υποψηφίου, γράμματα αντί σταυρού, η σημείωση του σχήματος V αντί σταυρού, σταυροί άλλης, εκτός μαύρης ή γαλάζιας, αποχρώσεως. Θέση μονογραφής του προέδρου της εφορευτικής επιτροπής δίπλα σε κάθε σταυρό προτίμησης και αναγραφή ολογράφως του αριθμού των σταυρών.

8/2011 ΑΕΔ

Δικαιοδοσία ΑΕΔ - Ένσταση κατά του κύρους βουλευτικής εκλογής - Απαράδεκτο - Νομιμοποίηση εκλογέα -. Απόρριψη ένστασης κατά του κύρους βουλευτικής εκλογής. Στη δικαιοδοσία του ΑΕΔ δεν περιλαμβάνεται σε καμία περίπτωση θέση εκτός νόμου κομμάτων, ούτε ο έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων δι' απευθείας προσφυγής. Ένσταση κατά του κύρους εκλογής βουλευτών ασκείται παραδεκτώς μόνον όταν στρέφεται κατά του κύρους εκλογής ορισμένου βουλευτή ή βουλευτών συγκεκριμένης εκλογικής περιφέρειας και όχι όταν στρέφεται κατά του κύρους των εκλογών σε ολόκληρο την ελληνική επικράτεια. Απόρριψη ένστασης ως απαράδεκτης λόγω ακυρότητας του δικογράφου της, καθόσον δεν αναφέρεται σε αυτή, για τη νομιμοποίηση του αιτούντος, η εκλογική περιφέρεια στην οποία είναι γραμμένος ως εκλογέας ούτε εάν οι καθ'ών έχουν ανακηρυχθεί βουλευτές στην ίδια ή άλλη εκλογική περιφέρεια, οπότε στην τελευταία περίπτωση πρέπει να εκτίθεται ότι η επικαλούμενη παράβαση της εκλογικής νομοθεσίας, που έχει επίπτωση στην κοινοβουλευτική εκπροσώπηση της εκλογικής περιφέρειας του αιτούντος, οδήγησε στην εκλογή των καθ'ών ως βουλευτών.

7/2011 ΑΕΔ

Τοκοφορία απαίτησης κατά του δημοσίου από αναγνωριστική αγωγή - Περιορισμός αγωγικού αιτήματος από καταψηφιστικό σε αναγνωριστικό - Εναρξη τοκοφορίας από επίδοση αγωγής -. Τοκογονία απαιτήσεων κατά του Δημοσίου. Η τοκοφορία χρηματικής απαίτησης κατά του δημοσίου αρχίζει από την επίδοση αγωγής. Ο νόμος δεν διακρίνει μεταξύ της καταψηφιστικής και της αναγνωριστικής αγωγής και συνδέει την έννομη συνέπεια της τοκοφορίας μόνο με τη γένεση της επιδικίας. Ισοτιμία καταψηφιστικής και αναγνωριστικής αγωγής. Ως αγωγή νοείται και η αναγνωριστική, καθώς και η αγωγή που αρχικά μεν ασκήθηκε ως καταψηφιστική, αλλά εν συνεχεία το αίτημά της περιορίστηκε σε αναγνωριστικό (Αντίθετη μειοψηφία). Το ΑΕΔ έλυσε τη σχετική διαφωνία που είχε ανακύψει μεταξύ της 833/10 απόφασης της ολομέλειας

του ΣΤΕ και της 10/2008 απόφασης της ολομέλειας του ΑΠ, τασσόμενο υπέρ της άποψης του ΣΤΕ.

6/2011 ΑΕΔ

Αίτηση για άρση της σύγκρουσης αποφάσεων - άδεια λειτουργίας σταθμού αυτοκινήτου και πλυντηρίου - Μίσθωση - Δικαιοδοσία ΑΕΔ -. Απόρριψη αίτησης για άρση της σύγκρουσης αποφάσεων από το ΑΕΔ. Δεν προέκυψε ούτε αποφατική σύγκρουση μεταξύ δικαιοδοσίας δικαστηρίων και αρμοδιότητας διοικητικών αρχών, ούτε καταφατική σύγκρουση μεταξύ των πολιτικών δικαστηρίων και των διοικητικών αρχών όπως υπολαμβάνει η αιτούσα. Στη δικαιοδοσία του ΑΕΔ δεν περιλαμβάνεται εξουσία ελέγχου της ορθότητας της κρίσεως που διατυπώθηκε σε δικαστική απόφαση, και συνακόλουθα ακυρώσεως ή εξαφανίσεως της απόφασης αυτής, παρά μόνο υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 100 του Σ. Το ΑΕΔ δεν έχει δικαιοδοσία να αποφανθεί επί αιτήματος να κριθεί από αυτό ότι οι περί μισθώσεως διατάξεις του ΑΚ προϋποθέτουν την εφαρμογή των διατάξεων του π.δ/τος 455/1976, άνευ των οποίων καθίστανται ανενεργές.

5/2011 ΑΕΔ

Αίτηση για άρση αποφατικής σύγκρουσης δικαιοδοσίας - Προθεσμία - Δικαιοδοσία πολιτικών και διοικητικών δικαστηρίων - Καταβολή αμοιβής σε ιατρό του ΟΑΕΕ - Αίτηση για επαναφορά των πραγμάτων στην προηγούμενη κατάσταση - Έννοια ανώτερης βίας - Αιφνίδια ψυχολογική ασθένεια πληρεξουσίου δικηγόρου -. Απαράδεκτη λόγω εκπρόθεσμης άσκησης αίτηση για άρση αποφατικής σύγκρουσης δικαιοδοσίας που αφορά τη δικαιοδοσία σε διαφορά από την μη καταβολή αμοιβής σε ιατρό του ΟΑΕΕ. Απόρριψη αίτησης για επαναφορά των πραγμάτων στην προηγούμενη κατάσταση. Κρίθηκε ότι από τα διαλαμβανόμενα στην προσκομιζόμενη ιατρική βεβαίωση, που αναφέρεται σε αιφνίδια και απρόβλεπτη μείζονα κατάθλιψη χωρίς νοσηλεία της πληρεξουσίας δικηγόρου της αιτούσας, εξαιτίας της οποίας αυτή δεν προέβη εμπρόθεσμα στην άσκηση της αίτησης για άρση της αποφατικής σύγκρουσης δικαιοδοσίας, δεν προκύπτει απόλυτη, δηλ. αντικειμενική αδυναμία να επιμεληθεί στοιχειωδώς της υπόθεσης, και ως εκ τούτου, δεν στοιχειοθετείται η έννοια της ανώτερης βίας.

3/2011 ΑΕΔ

Βουλευτικές εκλογές - Ενστάσεις (βουλευτικές εκλογές) -. Η αιτίαση που αναφέρεται σε ορισμένο ψηφοδέλτιο λαμβάνεται υπ' όψιν προς όφελος μόνο εκείνου, ο οποίος την προβάλλει και όχι εκείνου, ο οποίος δεν την προβάλλει, αφού δεν προσέβαλε την εκλογή για τον λόγο αυτόν. Είναι άκυρος και δεν προσμετράται σταυρός προτίμησης που υπάρχει δίπλα στο όνομα του υποψηφίου όταν είτε δεν έχει τεθεί δίπλα από τον σταυρό προτιμήσεως η μονογραφή του δικαστικού αντιπροσώπου, είτε δεν έχει αναγραφεί στο ψηφοδέλτιο ο συνολικός αριθμός των σταυρών προτιμήσεως. Δεν είναι άκυρος, αν η μονογραφή του δικαστικού αντιπροσώπου δεν έχει τεθεί ακριβώς παραπλεύρως του σταυρού προτιμήσεως ή αν έχει τεθεί στην άλλη πλευρά του ονόματος του υποψηφίου, αρκεί να προκύπτει ότι αφορά στον συγκεκριμένο σταυρό προτιμήσεως. Διακριτικό γνώρισμα που παραβιάζει το απόρρητο της ψηφοφορίας.

1/2011 ΑΕΔ

Βουλευτικές εκλογές - Ενστάσεις (βουλευτικές εκλογές) -. Απαράδεκτο το δικόγραφο της αίτησης - ένστασης, η οποία δεν στρέφεται κατά ορισμένης αποφάσεως περί ανακηρύξεως βουλευτών και αναπληρωματικών βουλευτών στην εν λόγω εκλογική περιφέρεια και κατά ορισμένου προσώπου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κοϊμτζόγλου Ι., (2005), *Στοιχεία Δημοσίου Δικαίου*, Έκδοση Γ', Εκδόσεις Σάκκουλα (Αθήνα)

Μυλωνόπουλος Δ.,(2007), *Στοιχεία Ιδιωτικού–Δημοσίου Δικαίου*, Έκδοση Β', Εκδόσεις Σταμούλη (Αθήνα)

Τσάτσος Δ., (1993), *Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Β' Οργάνωση και Λειτουργία της Πολιτείας*, Έκδοση Β', Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα (Αθήνα – Κομοτηνή)

Χρυσόγονος Κ.,(2003), *Συνταγματικό Δίκαιο*, Εκδόσεις Σάκκουλα (Αθήνα – Θεσσαλονίκη)

Χρυσόγονος Κ.,(2003), *Συνταγματικό Δίκαιο II, Οι θεμελιώδεις συνταγματικές αρχές – Τα όργανα του κράτους*, Εκδόσεις Σάκκουλα (Αθήνα – Θεσσαλονίκη)

Διαδίκτυο:

Βικιπαίδεια. Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο. Διαθέσιμο στο: http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CF%8E%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%BF_%CE%95%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%BF [πρόσβαση 21/12/2012]

Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών «ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ», 2013. Αποφάσεις του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου. Διαθέσιμο στο: <http://www.dsanet.gr/1024x768.htm> [πρόσβαση 20/03/2013]

Βουλή των Ελλήνων. Η Βουλή. Σύνταγμα (αγγλικά).

<http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/001-156%20aggliko.pdf> [πρόσβαση 20/03/2013]

Συμβούλιο της Επικρατείας. Πρόεδρος.

<http://www.ste.gr/portal/page/portal/StE/Proedros> [πρόσβαση 20/03/2013]

Άρειος Πάγος. Πρόεδρος.

<http://www.areiospagos.gr> [πρόσβαση 20/03/2013]

Ελεγκτικό Συνέδριο. Οργανωτική Δομή. Δικαστικοί Λειτουργοί.

http://www.elsyn.gr/elsyn/files/epet_dik.pdf [πρόσβαση 20/03/2013]

Εθνικό Τυπογραφείο. Αναζήτηση ΦΕΚ.

http://www.et.gr/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=104&lang=el [πρόσβαση 20/03/2013]